

Datum 13 september 2019

JAARRESULTATEN VLAAMSE LAND- EN TUINBOUW 2019

Grote variatie onder gemiddeld jaarresultaat

De Vlaamse land- en tuinbouwsector herstelt in 2019 van het door extreme droogte geteisterde 2018. Hoewel de sector met een geraamde omzet van 5,3 miljard euro een gemiddeld resultaat neerzet, en dit zowel in de plantaardige als in de dierlijke sectoren, is er onderliggend een grote variatie, zowel tussen de specialisaties, als binnen de sectoren.

Het herstel in de plantaardige sectoren na de extreme droogte van vorig jaar wordt gedreven door het grotendeels normaliseren van de gemiddelde hectare opbrengsten, met name voor aardappelen, granen, suikerbieten en verschillende groenten. Gestuwd door internationale factoren zien vooral de zuivel- en varkenssector de prijsvorming versterken.

Impact droogte en hitte

Toch weet de sector de droogte van vorig jaar niet volledig achter zich te laten. Zaai- en pootgoed werden duurder omwille van de lagere beschikbaarheid door de droogte in 2018. De rundveehouderij draagt hogere voederkosten om de slechte kwaliteit en krapte van ruwvoeder als gevolg van de droogte in 2018 op te vangen. Ook 2019 is droog gebleven, zij het minder extreem. De gemiddelde hectare opbrengsten weten zich weliswaar te normaliseren, maar streek- en bedrijfsgebonden laat de droogte zich toch voelen. Voor late aardappelen zijn er sterke opbrengstverschillen en het bintje heeft te maken met doorwas. Voor de najaarsteelten bij de industriegroenten die nog geoogst moeten worden, blijft regen noodzakelijk om tegenvallende opbrengsten te voorkomen. Naast de droogte liet ook de hitte zich voelen met duidelijke zonnebrand bij appels.

Plantaardige sector

Met een omzet van 2 miljard euro draait de plantaardige sector ogenschijnlijk een gemiddeld jaar. De aardappelsector steekt er bovenuit, gedreven door een areaaluitbreiding en grotendeels genormaliseerde opbrengsten. Ook de groenten voor de versmarkt onderscheiden zich gedreven door gunstige prijzen in de eerste jaarhelft, al kunnen ze die niet vast houden in de tweede jaarhelft. Ondanks het goede graanjaar met normale rendementen en goede kwaliteit blijft de graansector onder het vijfjarig gemiddelde. Het goede graanjaar is immers algemeen en vertaalt zich internationaal in dalende graanprijzen. Door de deregulering van de Europese suikermarkt en internationale suikerprijzen die bedroevend blijven daalt het areaal suikerbieten verder. Daardoor blijft de omzet onder het vijfjarig gemiddelde, ondanks een normaliserende suikeropbrengst. De fruitsector blijft worstelen met de gevolgen van de Russische handelsboycot. Kelderende prijzen voor appels door een Europese recordoogst vorig oogstseizoen en voor peren door kwaliteitsproblemen veroorzaakt door de hitte in 2018 duwen de omzet ruim onder het vijfjarig gemiddelde. De nieuwe oogstvooruitzichten zijn minder gunstig, wat een positief effect zou moeten hebben op de prijzen.

Dierlijke sector

Ook de dierlijke sector zet met een omzet van 3,3 miljard euro op het eerste zicht een gemiddelde omzet neer. Maar de pluimveesector noteert zijn laagste omzet uit de voorbije vijf jaren. De prijzen voor braadkippen staan onder druk door toenemende import uit Oekraïne en Brazilië. De eierprijzen keerden terug naar een gemiddeld niveau na de schaarste omwille van de fiponilcrisis; Een uitbraak van laag pathogene aviaire influenza (vogelgriep) liet de productie sterk terugvallen. De rundvleessector zakt verder weg. Het blijvend wegzakken van de prijzen voor kwaliteitsrundvlees doet ook de sector verder inkrimpen. De varkenssector komt bijna terug op gemiddeld niveau. In het eerste kwartaal kreunde de sector nog onder de gevolgen van de uitbraak van Afrikaanse varkenspest. In het tweede kwartaal kan de internationale varkensmarkt de vraag naar varkensvlees door diezelfde Afrikaanse varkenspest in China nauwelijks volgen. De zuivelsector weet de diepe zuivelcrisis 2015-2016 ver achter zich te houden met gunstige prijsvorming op de internationale markten. Al knabbelt de hogere voedernood omwille van de slechte kwaliteit en krapte aan ruwvoeder na de droogte van vorig jaar aan het rendement.

Werkingskosten

De directe kosten stijgen voor het tweede jaar op rij, gedreven door verder doorstijgende veevoederkosten. De kosten voor zaai- en pootgoed nemen toe omwille van de lagere beschikbaarheid door de droogte in 2018. Hoewel de loonkost vooralsnog de index volgt, laat de schaarste aan arbeidskrachten zich steeds meer voelen wat leidt tot druk op de loonkost. Meststoffen werden duurder na de aankondiging van het instellen van een Europese anti-dumping heffing op grondstoffen voor meststoffen. De kost voor gewasbeschermingsproducten neemt toe. De alternatieven voor producten die hun erkenning verliezen gelinkt aan strengere Europese erkenningsvoorwaarden zijn doorgaans duurder. Enkel de energiekost daalt door de zachte winter en beperkte prijsdalingen voor stookolie en gas. Algemeen overtreft het herstel in omzet na een extreem jaar de gestage kostenstijging. De verhouding omzet over directe kosten verbetert daardoor ten opzichte van vorig jaar maar blijft onder het vijfjarig gemiddelde.

Groeiende diversiteit

De focus op de grote sectoren verbergt ook een grote onderliggende diversiteit. 'Andere' akkerbouwmatige teelten vormen de tweede akkerbouwmatige teelt qua omzet. Ze vertegenwoordigen de teelt van onder meer zaaizaad, pootgoed, vlas, chicorei, koolzaad of eiwithoudende gewassen. Ook de groep 'andere groenten en fruit' vertegenwoordigt een derde van de omzet die via de veilingen verhandeld wordt. Het gaat om een grote variatie aan groenten, kruiden en kleinfruit waarmee wordt ingespeeld op nieuwe consumptietrends. Ook in de dierlijke sector neemt het belang van conceptvlees of weidemelk onder specifiek lastenboek en label toe.

Maatwerk die de specialisatie en diversiteit versterkt

De Vlaamse land- en tuinbouwsector mag dan al alles samengenomen een gemiddeld jaar hebben gekend, zo niet het individueel bedrijf. Want het gemengd bedrijf behoort tot het verleden. Door de markt en het beleid gedreven heeft de boer zich gespecialiseerd, in het voordeel van de consument, de industrie maar ook van zijn eigen bedrijfsbeheer. Daarmee is de diversiteit op sectorniveau geenszins verdwenen, zelfs in tegendeel. Maar de kwetsbaarheid van de individuele ondernemer is wel sterk toegenomen. Veeleer dan terug te keren naar het gemengde bedrijf van weleer moeten oplossingen gezocht worden in het beleid en in de keten om hierop een antwoord te bieden.

Met de uitrol van de financiële managementtool Focus wil Boerenbond bijdragen tot het verbeteren van de inzichten van onze boeren en tuinders op dit vlak. Real time opvolgen van cijfers op maat van je bedrijf en afgezet tegenover collega's moet 'Slimmer boeren met cijfers' ondersteunen. Inzicht in de kosten, de risico's en het verdienmodel zet de focus op efficiëntie, gepast risicobeheer en het zoeken naar nieuwe verdienmodellen.

Meer samenwerking doorheen de keten

Samenwerking biedt een belangrijke extra hefboom. De tijd dat de coöperatie louter product samenbracht en verwerkte tot een basisproduct ligt lang achter ons. De toenemende specialisatie én diversiteit bij hun leden stelt hen voor een grote uitdaging. Maar ze pakken ze steeds nadrukkelijker vast. Ze begeleiden hun leden in het aanboren van nieuwe markten door hen te begeleiden naar specifieke lastenboeken die in spelen op veranderende marktverwachtingen. Ze bieden mogelijkheden aan om risico's in te dekken en investeren mee in het verduurzamen van de productie.

Ook in de agro-voedingsketen worden meer structurele samenwerkingsmodellen getest gedreven door het efficiënt inspelen op nieuwe vragen uit de markt en het versterken van het onderscheidend vermogen in de markt. Belangrijk hierbij is dat kosten, risico's en baten evenwichtig verdeeld worden. Dat blijft een aandachtspunt. Ook het beleid zet in op versterkte samenwerking in de keten met op Europees niveau een focus op producenten- en branche organisaties.

Beleidsmatig maatwerk

Beleidsmatig kan ook niet zomaar meer ingezet worden op een 'one size fits all' benadering. Steeds meer moet ingezet worden op een toolbox en keuzemogelijkheden die kunnen ingezet worden in een brede variatie aan bedrijfsrealiteiten. De voorstellen voor het toekomstig Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid hebben deze fundamentele omslag gemaakt. We rekenen erop dat de Vlaamse omzetting ook maatwerk zal inbouwen bij de omzetting.

Want de ene sector moet inzetten op versterkte preventie van dierziekten en verwacht krachtige bestrijding en gepaste ondersteuning van getroffen bedrijven. Terwijl de andere sector moet inzetten op het opvangen van klimatologische veranderingen, met investeringen in wateropvang en efficiënte irrigatie. Maar ze verwachten ook een aanbod van een betaalbare brede weersverzekering. Alle sectoren moeten investeren in de verdere verduurzaming van hun productie en inspelen op veranderende vragen uit de markt, terwijl toenemende liberalisering de druk om te blijven investeren in efficiëntieverbetering hoog houdt.

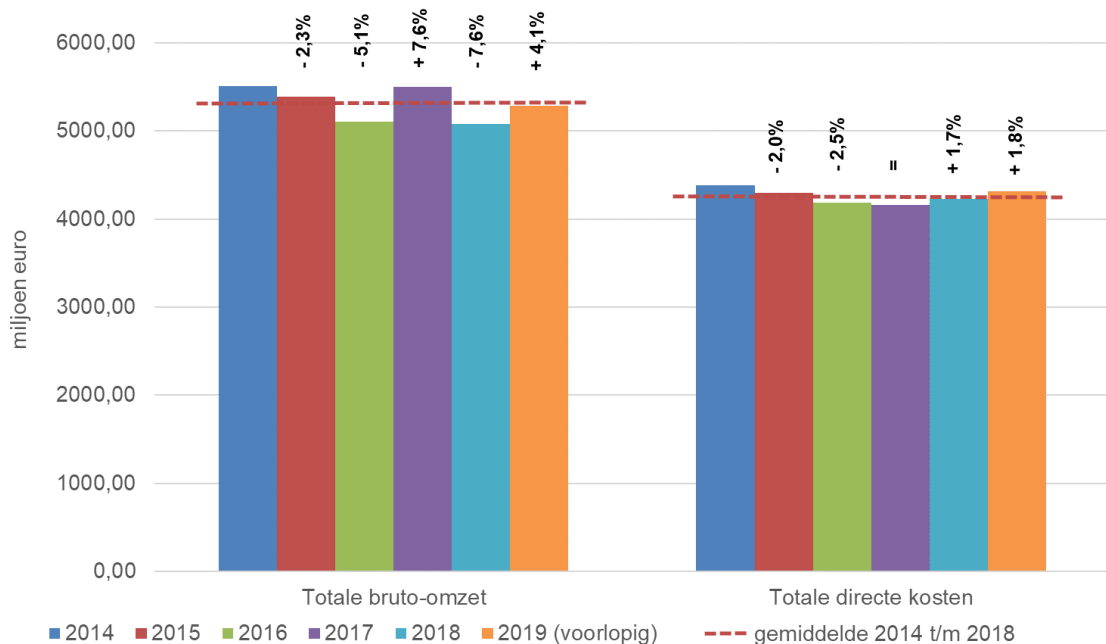
In die context moet het beleid blijven inzetten op de ondersteuning van productieve investeringen op het landbouwbedrijf die inzetten op verduurzaming, efficiëntie en aanpassing van het verdienmodel inspelend op vragen uit de markt. De overheid moet blijven een rol spelen in het opvangen van risico's door investeringen in risicopreventie te ondersteunen, de ontwikkeling van instrumenten om risico-indekking te stimuleren en blijvend op te treden bij grote of onvoorziene risico's. Dat laatste verwachten we in elk geval in het kader van een hard Brexit. Ten slotte mogen we van de overheid verwachten dat ze consequent is in haar keuzes. De grote ambities op vlak van milieu, klimaat en dierenwelzijn moeten ook in het kader van handelsakkoorden gewaarborgd worden. Zo niet betaalt de Europese boer het gelag en wordt de Europese burger-consument bedrogen. Het recent afgesloten handelsakkoord tussen Europa en de Mercosurlanden kan deze garanties tot nader order niet bieden.

SAMENVATTING

Boerenbond evalueert jaarlijks na de zomer het productiejaar en maakt een raming van de jaarresultaten. Voor veel teelten zijn immers de opbrengsten en prijsevoluties in mindere of meerdere mate gekend of toch minstens in te schatten. Boerenbond raamt de **omzet** van de Vlaamse land- en tuinbouw in 2019 op **5,3 miljard euro**. Daarmee komen we uit op het gemiddelde van de voorbije vijf jaar (2014-2018) maar wel 4% hoger dan in 2018. De stijging in 2019 t.o.v. 2018 is voornamelijk een gevolg van een herstel van de producties in de akkerbouwsectoren (voornamelijk bij granen en aardappelen) - die omwille van de droogte een dramatisch jaar 2018 kenden op het vlak van opbrengsten - en van betere prijzen voor varkensvlees en melk. Het herstel van de melk- en varkensvleesprijzen vloeit voornamelijk voort uit de gestegen internationale vraag. Vooral voor varkensvlees is de recente prijsverbetering opmerkelijk na meerdere jaren van slechte prijsvorming.

In 2019 liggen de directe kosten 2% hoger dan in 2018. Deze stijging wordt verklaard door gestegen kosten voor zaaizaad en plantmateriaal, gestegen kosten voor meststoffen en plantenbeschermingsmiddelen, maar ook door gestegen veevoederkosten en loonkosten. Daarentegen zijn de energiekosten in 2019 licht gedaald.

Figuur 1: Evolutie bruto-omzet en directe kosten in de Vlaamse land- en tuinbouw (2014-2019)

Bron: Boerenbond

In zijn berekening houdt Boerenbond geen rekening met de 'interne' opbrengsten en kosten. Denk aan de teelt van silomaïs die voor veevoeding dient, biggen die op een ander bedrijf tot vleesvarken grootgebracht worden of groene energie die op de bedrijven geproduceerd en verbruikt wordt...

De raming baseert zich ook enkel op de **opbrengsten van teelten** (dierlijk en plantaardig) en houdt geen rekening met omzet en kosten van verbredingsactiviteiten zoals energieproductie, hoefveoerisme, -productie en -verkoop... Dit in kaart brengen is haast onmogelijk omdat daar onvoldoende algemeen overzicht van is in Vlaanderen. Voor individuele bedrijven kan dit wel een beduidend verschil maken in omzet en inkomen.

Land- en tuinbouw bestaat in Vlaanderen uit **8 deelsectoren** (akkerbouw, fruit-, groenten- en sierteelt, melkvee, vleesvee, varkens- en pluimveehouderij). Gegeven de grote verschillen tussen deze deelsectoren is het relevant om, naast de algemene trend van totale bruto-omzet en totale directe kosten voor de ganse Vlaamse land- en tuinbouw, de rentabiliteit in de diverse deelsectoren in kaart te brengen aan de hand van rentabiliteitsbarometers.

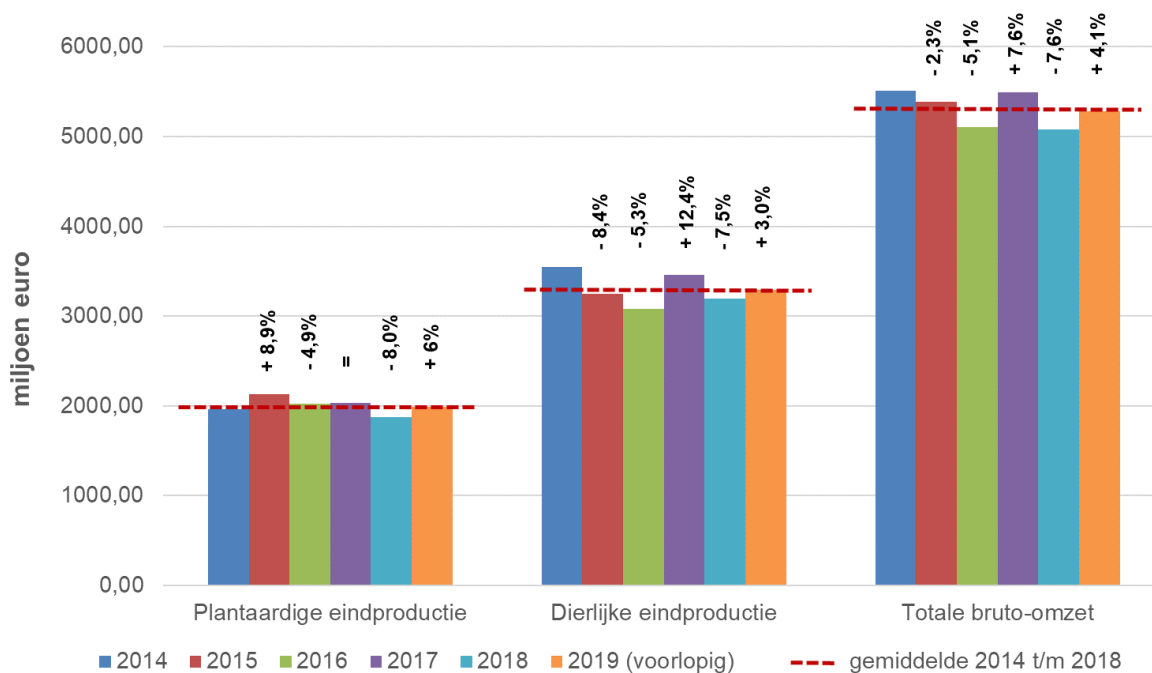
I: RAMING OMZET EN KOSTEN IN DE VLAAMSE LAND- EN TUINBOUW, 2019

GLOBALE OMZET VLAAMSE LAND- EN TUINBOUW STIJGT MET 4% (2019/2018) EN LIGT 0,6% ONDER VIJFJARIG GEMIDDELDE

De **globale omzet** van de Vlaamse land- en tuinbouw in 2019, waarbij alle sectoren van de plantaardige en van de dierlijke sector in rekening gebracht worden, raamt Boerenbond op **5,28 miljard euro**; een toename met 4% ten opzichte van 2018. Daarmee ligt het resultaat van 2019 op het gemiddelde van de afgelopen 5 jaar (2014 - 2018). In 2019 wordt 38% van de totale omzet gerealiseerd in de plantaardige sectoren tegenover 62% in de dierlijke sectoren.

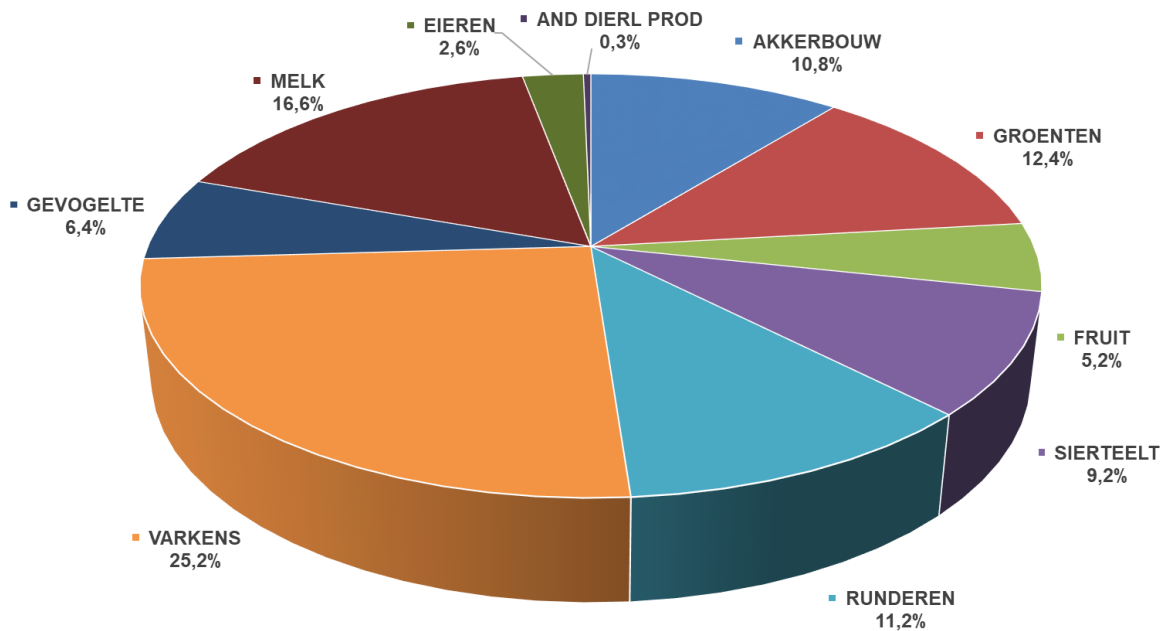
Het herstel van de globale omzet wordt verklaard door zowel een herstel in de plantaardige sectoren als in de dierlijke sectoren, zij het wel dat de verklaringen verschillend zijn. Het herstel in de plantaardige sectoren is namelijk een gevolg van de herstelde productievolumes in de akkerbouwsector (het jaar 2018 was uitzonderlijk droog), terwijl in de dierlijke sectoren de betere prijsvorming voor varkensvlees en melk de verklaring vormt.

Figuur 2: Evolutie totale omzet van de Vlaamse land- en tuinbouw (2014-2019)

Bron: Boerenbond

Figuur 3: Aandeel van de verschillende deelsectoren in de totale omzet van de Vlaamse land- en tuinbouw, raming 2019

Bron: Boerenbond

Omzetevoluties in de verschillende sectoren

OMZET AKKERBOUW STIJGT MET 15% - GEDREVEN DOOR AARDAPPELEN

Na een daling van het Vlaamse areaal **consumptieaardappelen** in 2018, volgde in 2019 een stijging met 8,4%. Vlaanderen telt in 2019 54.165 ha aardappelen. We stellen vast dat in de voornaamste productiegebieden (België, Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk) het aardappelareaal in 2019 steeg met 2,2% tegenover 2018. De uitbreiding van het Vlaamse areaal aardappelen vond plaats ten nadele van het suikerbietenareaal, dat in 2019 opnieuw een duidelijke krimp vertoont (-8,6%).

In Vlaanderen scoorde de oogst van vroege aardappelen beter in vergelijking met het zeer droge 2018. Voor de late aardappelen zijn er sterke opbrengstverschillen al naargelang van de variëteit (bintje, fontane, innovator) en al naargelang van de landbouwstreek en van het perceel. Voor bintje hebben we bovendien te maken met doorwas.

Boerenbond verwacht genormaliseerde opbrengsten wat zich ten opzichte van het extreme jaar 2018 vertaalt in een sterke plus (+ 30%). In combinatie met het gestegen areaal (+ 8,4%) zou de totale Vlaamse productie van consumptieaardappelen zodoende 41% hoger uitvallen dan in 2018, toen de productie zo'n 36% lager lag tegenover 2017. In 2018 konden veel telers niet voldoen aan de verplichtingen om de contractueel overeengekomen hoeveelheden te leveren. Een deel van de oogst van 2019 zal als dusdanig aangewend worden om de contractuele verbintenissen uit 2018 na te komen.

Door de betere oogstverwachtingen zijn de prijzen op de vrije markt sterk teruggevallen tegenover 2018. We gaan uit van een prijsdaling op de vrije markt (met naar schatting ruim 60%) tegenover 2018. In Vlaanderen wordt de laatste jaren slechts nog ongeveer 30% van de aardappelen op de vrije markt verhandeld. De overige 70% van de productie wordt onder contract verbouwd. De contractprijzen stegen in 2019 gemiddeld met zo'n 15% tegenover 2018. Vrije en contractprijzen gecombineerd resulteert dat in een prijsdaling met 12 %.

Globaal wordt een omzet verwacht die bijna een kwart (24%) hoger zal uitvallen tegenover 2018, gedreven door het toegenomen areaal en de genormaliseerde opbrengsten.

In 2019 hebben de Vlaamse akkerbouwers 5,5% meer tarwe en gerst ingezaaid. Daarentegen daalde het areaal korrelmaïs met 10%, zodoende dat de globale oppervlakte toenam met 2,2%. Door de gunstige weersomstandigheden in de winter en in het voorjaar van 2019 vallen de globale graanrendementen ruim 15% groter uit ten opzichte van 2018, toen de teelt de gevolgen onderging van de droogte en de hitte. Door de combinatie van een gestegen areaal en hogere rendementen zal de globale Vlaamse graanproductie zo'n 20% groter uitvallen tegenover 2018. Het jaar 2019 kan bestempeld worden als een goed graanjaar. Ook ziet het er naar uit dat de oogst van korrelmaïs groter zal uitvallen tegenover 2018, al heeft op de percelen die iets later bloeiden de hitte schade veroorzaakt met als gevolg een slechte kolfvulling. Naast betere opbrengsten is ook de kwaliteit goed. Zo ook is de aantasting met mycotoxines in 2019 verwaarloosbaar.

In de Europese Unie zal de graanproductie naar schatting 7,4% groter zijn dan in 2018 (ramingen Copa/Cogeca). De grootste productietoename deed zich voor bij tarwe. Wereldwijd zou de graanoogst in 2019 stijgen tegenover 2018. Daardoor zal de graanproductie in 2019 groter zijn dan het wereldverbruik, waardoor de stocks opnieuw zullen toenemen, na het slechte oogstjaar 2018.

De voorbije weken zijn de internationale graanprijzen naar lagere niveaus teruggelopen. Boerenbond verwacht dat uitgaande van de internationale oogstgegevens, de graanprijzen bijna 20% lager zullen liggen dan in 2018. De combinatie van een grotere oogst met een slechtere prijsvorming zal een omzetzakking voor graan tot gevolg hebben met zo'n 3% ten opzichte van 2018.

De oppervlakte **suikerbieten** daalde in Vlaanderen met 8,6% ten opzichte van 2018. Op basis van de resultaten van de staalnames gaan we uit van een gemiddelde opbrengst van 81,4 ton bieten/ha à 18,4% suiker. Dit komt neer op een suikerproductie van 15 ton/ha, wat een herstel is tegenover 2018.

Op het vlak van prijsvorming mogen we weinig goeds verwachten. Verklaring is de zeer bedroevende internationale suikerprijs die vertaald wordt naar de bietenprijs, gezien door de wijziging van het Europees suikerbeleid de garantieprijs weggefallen is. Verwacht wordt dat de omzet van suikerbieten, louter gedreven door genormaliseerde suikeropbrengsten, in 2019 zo'n 10 % hoger zal liggen tegenover 2018.

De voorbije jaren worden gekenmerkt door een voortdurende terugloop van de omzet van deze sector als gevolg van gedaalde prijzen en ingezaaide arealen. Europa heeft deze sector in belangrijke mate gedereguleerd. De steunmaatregelen zijn volledig weggefallen en er bestaan vandaag geen instrumenten meer om grote schokken in de markt op te vangen. Dit leidde de voorbije jaren tot een teloorgang van de sector. Over een periode van 15 jaar beschouwd, halveerde de omzet.

De oppervlakte **cichorei** steeg in 2019 met 5,8% ten opzichte van 2018. De opbrengsten zouden naar schatting op hetzelfde niveau liggen als vorig jaar. Deze teelt wordt integraal onder contract verbouwd. De contractprijs bleef onveranderd. Globaal zal de omzet van deze teelt 5,8% hoger uitvallen tegenover 2018.

Granen, aardappelen en suikerbieten zijn de belangrijkste akkerbouwteelten in de Vlaanderen. Daarnaast kende **vlas** een zeer goed 2019. In 2019 daalde het Vlaamse vlasareaal met 2,2% maar door goede oogstresultaten schat Boerenbond dat de totale productie van vezelvlas 18% hoger zal uitvallen tegenover 2018. In 2019 bedroegen de gemiddelde opbrengsten aan strovlas 7 ton per hectare tegenover 5,8 ton per ha in 2018. De vlasteelt, waarvan de uitzaai in het voorjaar onder gunstige omstandigheden verliep en de oogst plaatsvond begin juli, ontsnapte aan de droogte en de hittegolven.

Verwacht wordt dat de prijzen op hetzelfde niveau zullen blijven dan in 2018. Globaal zal de omzet 18,3% hoger liggen tegenover 2018.

Koolzaad daarentegen liet in 2019 slechte opbrengsten (gemiddeld 3,5 ton/ha) optekenen, waardoor de gerealiseerde oogst ruim 9% lager ligt tegenover 2018. De percelen vertoonden zeer uiteenlopende rendementen. Verklaring voor de slechte oogstresultaten zijn de zeer droge uitzaaiperiode (augustus 2018), met een slechte opkomst van de teelt voor gevolg. Ook kreeg de teelt af te rekenen met insecten. Door de lagere opbrengsten in de voornaamste productiegebieden, zullen de gerealiseerde prijzen zo'n 6% hoger liggen dan in 2018.

De productie van **tabak** viel in 2019 behoorlijk mee. Dit is een kleine teelt in Vlaanderen (40 ha). De teelt kreeg in het voorjaar van 2019 voldoende neerslag en ontsnapte aan de gevolgen van de hittegolven. Verwacht wordt dat de opbrengst zo'n 25% hoger zullen liggen tegenover 2018. Daarmee liggen de gerealiseerde opbrengsten op het niveau van 2017. De verkoopprijzen handhaven zich op hetzelfde niveau als de voorbije jaren. Ook voor **hop** is er sprake van een behoorlijke oogst en redelijke afzetprijzen.

Verder merken we op dat allerlei andere teelten (zoals onder meer aardappelpootgoed, gecertificeerd zaaigran en graszaad) belangrijker geworden zijn door een areaaluitbreiding in 2019. Vooral de productie van graszaad breidt uit door de verplichte vergroeningsmaatregelen in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en door de noodzaak tot herinzaai van weiden en gazons als gevolg van de droogte

OMZET GROENTEN STIJGT MET 12% - DOOR PRIJSTIJGINGEN OP DE VERSMARKT

De gegevens over volumes en prijzen van de eerste 7 maanden van 2019 voor groenten die via de veilingen verhandeld werden, wijzen op een globale omzetsijging met 15% ten opzichte van de eerste 7 maanden van 2018.

Op te merken valt dat de producties van een aantal open lucht teelten (groenten in open lucht voor de verse markt en industriegroenten) hoger liggen dan in het zeer droge jaar 2018. Dit geldt in elk geval voor de vroege teelten (erwten, spinazie, vroege prei, bloemkolen 1ste vrucht) die reeds geoogst werden. Voor de latere teelten wordt de sector voor het 2de opeenvolgende jaar geconfronteerd met een grote droogte, vnl. in West-Vlaanderen. Voor de teelten die nog op het veld staan heerst vandaag grote onzekerheid.

De totale productie van **openluchtgroenten** die via de veilingen verhandeld wordt (= versmarkt) bleef in de eerste 7 maanden van 2019 stabiel tegenover dezelfde periode van 2018. Voor prei en bloemkolen werden wel licht grotere volumes in de veilingen aangeleverd, maar vooral de prijzen in de maanden mei en juni deden het goed omwille van een gestegen buitenlandse vraag, die verklaard wordt door lagere producties in de ons omringende landen. Intussen zijn vanaf augustus de prijzen wel gedaald. De globale omzet van openluchtgroenten bestemd voor de versmarkt steeg door de sterke prijsvorming in de eerste jaarhelft in 2019 met 32% tegenover 2018.

De globale productie van de **glasgroenten** steeg in de eerste 7 maanden van 2019 met 3,4% ten opzichte van 2018. Deze stijging is vooral een gevolg van productiestijgingen voor tomaten, paprika en komkommers. De prijzen van de glasgroenten bleven globaal onveranderd tegenover 2018, al moet gezegd worden dat er uiteenlopende evoluties zijn al naargelang van het product. Zo waren er behoorlijke prijsstijgingen voor tomaten, terwijl de prijzen van kropsla en komkommers terugliepen. De globale omzet van glasgroenten steeg met 3,4% tegenover 2018.

De **industriegroenten**, die onder contract geteeld worden, ondergingen in 2018 de gevolgen van de ernstige droogte. In 2019 worden voor de vroege geoogste teelten stijgende opbrengsten genoteerd. Erwten vormen daarbij een uitschieter met opbrengsten die zo'n 20% hoger liggen dan in 2018, maar ook bij spinazie (+12%) en prei (+7,5%) werden tot nu toe opbrengststijgingen opgetekend. Voor de teelten die nog geoogst moeten worden is dringend regen nodig. Dit geldt zeker voor West-Vlaanderen. Bij het uitblijven van regen, kunnen de opbrengsten nog erg tegenvallen. Zo bijvoorbeeld moet herfstprei nog geoogst worden en die staat er voorlopig niet goed bij.

Het globale Vlaamse areaal industriegroenten daalde in 2019 licht (-1%) tegenover 2018, vooral door terugval van het areaal bonen (-22,6%), bloemkool (-7%), erwten (-3,5%) en wortelen (-3,2%). Enkel het areaal prei en spruiten kende een toename. Voor de meeste producten stegen de contractprijzen. Enkel voor spinazie, wortelen en bloemkolen 2de vrucht bleven de prijzen onveranderd. De contractprijzen lagen gemiddeld 3,5% hoger dan in 2018. Globaal zal de omzet van industriegroenten in 2019 naar schatting 7,8 % stijgen ten opzichte van 2018. Een verdere stijging van de contractprijzen is absoluut noodzakelijk omwille van de toenemende kosten door extremer wordende weersomstandigheden (zoals droogte) waardoor berekening moet ingezet worden en door de verder oplopende kosten voor zaaizaad, plantmateriaal en gewasbeschermingsmiddelen. Bovendien is het vinden van en werken met goed personeel een grote uitdaging.

OMZET FRUITSECTOR DAALT MET 11,7% - DOOR STERKE PRIJSDALINGEN VOOR APPELEN EN PEREN -

De omzet in de fruitsector blijft verder onder druk staan. In de eerste 7 maanden van 2019 waarin de oogst van 2018 verkocht werd, kelderden de prijzen van de **appelen** met maar liefst 51%, gedreven door een Europese recordoogst, en de prijzen van de peren met maar liefst 43% ten opzichte van dezelfde periode van 2018, gelinkt aan kwaliteitsproblemen door de hitte. In de eerste 7 maanden van 2019 verdubbelde de via de veiling gecommmercialiseerde hoeveelheden appelen tegenover 2018 (effect van late voorjaarsvorst die de oogst 2017 deed kelderden). Voor **peren** lag de gecommmercialiseerde hoeveelheid 21% hoger tegenover 2018. De productie van **aardbeien** lag in 2019 op hetzelfde niveau als in 2018. Globaal daalden de aardbeienprijzen in de eerste 7 maanden van 2019 met 5,0% ten opzichte van dezelfde periode van 2018. De globale omzet voor fruit daalde met 11,7% tegenover 2018 en dit ondanks de sterk gestegen volumes.

Het is dit jaar exact 5 jaar geleden dat de Russische president Poetin een invoerverbod afkondigde waardoor de Europese fruittelers van het ene op het andere moment één van hun voornaamste afzetmarkten verloren. Dit verlies zal zich nog steeds duidelijk voelen in de prijsvorming. De Belgische perentelers verloren door de Ruslandboycot een afzetmarkt die goed was voor 40% van de totale productie. Ondanks een intense zoektocht naar nieuwe markten, blijft het vijf jaar later nog altijd zeer moeilijk in de sector. Tevens zijn de Europese ondersteuningsmaatregelen afgeschaft. Verder is het moeilijk te aanvaarden dat de Europese Unie in Oost-Europa substantiële steun blijft verlenen voor de verdere uitbouw van de fruitproductie. Dit werkt een overaanbod verder in de hand met duidelijke negatieve gevolgen voor de prijsvorming.

Op basis van verwachtingen van het Verbond van Belgische tuinbouwveilingen (VBT) wordt de perenoogst 2019 geraamd op 330.894 ton. Dit is 10,3% minder dan vorig seizoen, maar 6,7% meer dan het seizoen daarvoor. De appelproductie wordt geschat op 229.161 ton. Dit is nagenoeg 1% lager dan in 2018, maar vergelijkbaar met de gemiddelde opbrengsten van de laatste 3 seizoenen. Deze raming vond plaats in de maand juli en de schade die veroorzaakt werd door zonnebrand zit hier niet in vevat. Voor appelen loopt de schade op tot 40%, waardoor dit fruit onverkoopbaar wordt en zelfs voor de industrie problematisch is.

Het totale hardfruitareaal in Vlaanderen is min of meer stabiel, maar de verschuiving van appel naar peer zet zich verder door. België heeft een oppervlakte peren van 10.354 hectare en 5.805 hectare appelen.

Op Europees niveau wordt de appelproductie geschat op 10,5 miljard kg, wat maar liefst 20% lager is dan de record appeloogst van vorig seizoen. In vergelijking met het gemiddelde van de laatste 3 jaar gaat het om een daling met 8%. De sterke daling van de oogstvooruitzichten voor appelen is vooral toe te schrijven aan de tegenvallende appeloogst in een aantal Oost-Europese landen (- 44% in Polen, - 42% in Hongarije, - 35% in Slovenië). Voor peren wordt de Europese oogst op 2 miljard kg geschat, wat neerkomt op een daling met 14% tegenover vorig seizoen. De verwachte daling van de perenoogst is vooral een gevolg van de slechte oogstvooruitzichten in Italië.

We noteren een groeiend aantal bedrijven met kleinfruit. Er is een toenemende diversificatie in de producties (bijvoorbeeld kersen, diverse soorten bessen zoals blauwe en rode bessen, stekelbessen, braambessen, kiwibessen en frambozen) waarmee ingespeeld wordt op nieuwe consumptietrends. In 2019 herstelden de producties tegenover 2018. Zo bijvoorbeeld was 2019 een zeer goed jaar voor de kersenooogst.

OMZET SIERTEELTSECTOR STIJGT LICHT

In de **boomkwekerijsector** blijft het areaal status quo. Het aantal geproduceerde en verkochte bomen daalde door de droogte en het productietekort aan zaden. De opbrengstdaling wordt geraamd op 5%. Er was wel een prijsstijging in orde van grootte van 5%, waardoor de globale omzet stabiel blijft.

In de sierteeltsector zien we verschillende ontwikkelingen tussen de deelsectoren. In de sector van de **groene planten** is er in 2019 zowel een productiestijging als een prijsstijging, waardoor de globale omzet toeneemt. De vraag is momenteel groter dan het aanbod. Hierdoor zitten de prijzen ietwat in de lift.

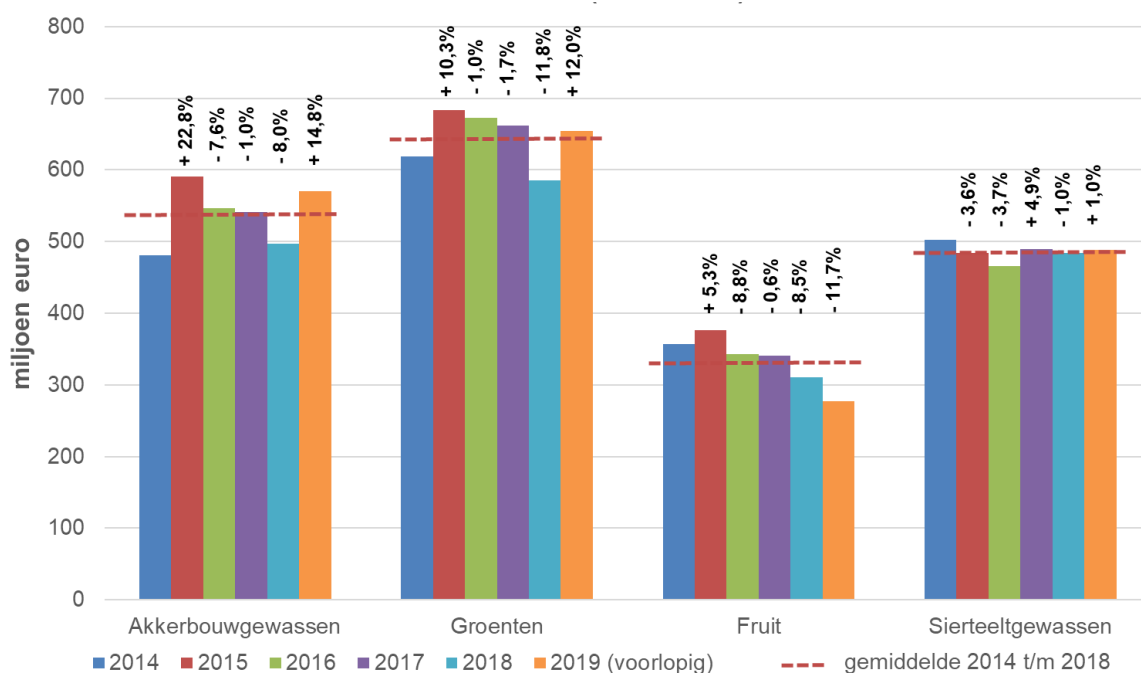
De productie van **bollen en knollen** kende in 2019 een stijging tegenover 2018 met zo'n 5%. Omwille van de hitte is de opbrengst lager dan normaal, maar toch hoger dan in 2018. Begonia's vormen de voornaamste bollenteelt in Vlaanderen.

Voor **snijbloemen** bleven de geproduceerde hoeveelheden gelijk tegenover 2018, terwijl de prijzen globaal met 15% terugliepen. Zo daalden de prijzen voor anjers met 5%, terwijl de prijzen van de rozen een daling met 15% moesten incasseren. Het is afwachten wat het najaar 2019 zal opleveren.

Bij **bloeiende planten** zijn er zeer verschillende signalen. Er wordt globaal uitgegaan van een lichte prijsstijging (+3%), terwijl de geproduceerde hoeveelheden ook licht (-2%) zouden teruglopen.

In de globale sierteeltsector wordt 60% van de omzet gerealiseerd door de boomkwekerijsector en 40% door de sierplantensector.

Figuur 4: Evolutie omzet in de plantaardige sectoren van de Vlaamse land- en tuinbouw (2014-2019)

Bron: Boerenbond

OMZET DIERLIJKE SECTOR STIJGT MET 3% - GEDREVEN DOOR PRIJSSTIJGINGEN VOOR MELK EN VARKENSVLEES

In de **varkenssector** daalde de geproduceerde hoeveelheid varkensvlees in de eerste 6 maanden van 2019 met 2,6% in vergelijking met dezelfde periode van 2018. Daarentegen noteerden de prijzen in de eerste 8 maanden van 2019 aanzienlijk hoger. Zo werd een prijsstijging opgetekend met 12%. Verklaring hiervoor is het gedaalde aanbod in de Europese Unie, maar vooral de sterk gestegen export van de Europese Unie naar China. Door de drastische daling van de Chinese varkensvleesproductie als gevolg van de Afrikaanse varkenspest voerde China nooit eerder geziene hoeveelheden in om aan de inlandse vraag te kunnen voldoen. Door het handelsembargo met de Verenigde Staten koopt China vandaag voornamelijk Europees varkensvlees. De omzet van Vlaamse varkenssector steeg met 9,1% ten opzichte van 2018. De hogere varkensprijzen in 2019 laten de varkenshouders toe om de opgelopen verliezen in het sterk verlieslatende 2018 gedeeltelijk te recupereren. Omwille van de aanwezigheid van Afrikaanse varkenspest in de provincie Luxemburg kunnen de Vlaamse varkenshouders echter niet ten volle genieten van de gestegen prijzen in de EU. Verschillende niet EU landen hebben de invoer van Belgisch varkensvlees stopgezet en dat bemoeilijkt ook de intracommunautaire handel van Belgisch varkensvlees. Daardoor is er prijskloof ontstaan tussen de Belgische noteringen en deze in de ons omringende landen. Deze handelshandicap weegt op de totale varkenskolom, maar wordt uiteindelijk verrekend naar de varkenshouders. Er moet voor gewaarschuwd worden dat het recent herstel van de varkensprijzen geen structurele zaak is. Het gegeven dat België eveneens getroffen is door de Afrikaanse varkenspest, maakt ons extra kwetsbaar in het handelsverhaal.

Melk kende in de eerste 7 maanden van 2019 een prijsstijging met 7,0% tegenover dezelfde periode van 2018. Deze prijsstijging vloeit voort uit de prijsvorming van zuivelproducten op de internationale markten. Sedert juni 2019 is de Europese interventievoorraad voor melkpoeder integraal verkocht. Deze voorraad werd opgebouwd tijdens de melkcrisis van 2015 en 2016 om de markt te stabiliseren. Door de volledige verkoop is de prijsdruk op de markt afgenomen. Daartegenover staat wel dat de boterprijzen gedaald zijn. De kaasprijzen vertonen dan weer een vrij stabiel verloop. De geproduceerde hoeveelheden melk stegen in deze periode in Vlaanderen met 1,7%. Globaal steeg de omzet van de Vlaamse melkveehouderij met 9% ten opzichte van 2018.

Wereldwijd kende de melkproductie een dalende trend, want de groei in de voornaamste exporterende regio's is vertraagd. In de Europese Unie is de melkproductie begin 2019 teruggeslagen met 0,7%. Ook in de VS blijft de groei in melkproductie met 0,6% beperkt. Globaal wordt een groei van 1% verwacht voor 2019. Australië kampt met aanhoudende droogte, waardoor 8% minder melkproductie verwacht wordt. Alleen in Nieuw-Zeeland werd de voorbije maanden meer geproduceerd, maar sinds het voorjaar speelt ook hier de droogte de melkveehouders parten, wat een effect heeft op de melkproductie.

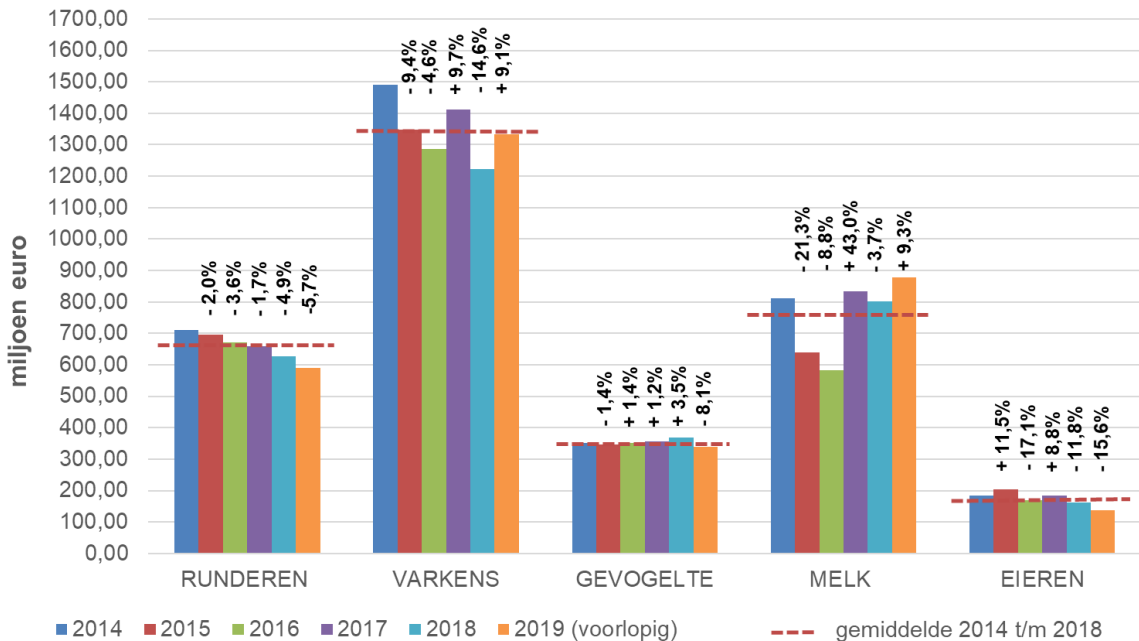
De globale productie van **rund- en kalfsvlees** daalde in de eerste 6 maanden van 2019 met 5% in vergelijking met dezelfde periode van 2018. De productiedaling vloeit voort uit een daling van het aantal geslachte vleeskalveren en koeien (beiden -5,5%). Ook voor stieren was er een productiedaling (-4%). De daling is vooral zichtbaar bij het kwaliteitsvee (o.a. witblauw ras). In de rund- en kalfsvleessector bleven de prijzen in de eerste 8 maanden van 2019 gemiddeld behouden op het (te) lage niveau van 2018. We merken een prijsstijging op voor de middelmatige koeien en stieren, maar daar tegenover staat een prijsdaling met gemiddeld 2% voor de betere rundvleescategorieën. De blijvend zwakke prijsvorming voor kwaliteitsrundvlees heeft te maken met de dalende (thuis)consumptie van rundvlees en de moeilijke valorisatie van de betere rundvleesdelen (vb. biefstuk, rosbeef) door een verschuivend consumptiepatroon naar meer gehakt, hamburgers en bereide maaltijden. De omzet van de rundvleessector daalde met 5,2% tegenover 2018. De vraag stelt zich of de daling van de productie in de voorbije maanden de inzet is van een structurele productiedaling conform de daling van het verbruik, die zich de afgelopen jaren heeft voorgedaan.

De productie van **braadkippen** daalde in de eerste jaarhelft van 2019 met 3,6% in vergelijking met dezelfde periode in 2018. De prijzen van de braadkippen kenden in de eerste 8 maanden van dit jaar een daling met 4,4%. Vooral de laatste maanden zijn de prijzen sterk onder druk gekomen, waardoor de sector verlieslatend geworden is. De prijsdaling is hoofdzakelijk een gevolg van de sterk gestegen invoer van kippenfilets uit Oekraïne en Brazilië. In 2018 heeft de EU het handelsakkoord met Oekraïne aangepast en het tariefvrije contingent voor pluimveevlees fors verhoogd. Daarnaast exporteert Brazilië momenteel ook extra pluimveevlees naar de EU.

Door een probleem met de voedselveiligheid had de EU in 2017 een tijdelijk invoerverbod opgelegd waardoor Brazilië nu volledig het contingent aan tariefvrij pluimveevlees invult. Globaal daalt de omzet van braadkippen met 8% ten opzichte van 2018.

De **legghennensector** werd in de loop van 2019 getroffen door de laag pathogene aviaire influenza (vogelgriep). Deze situatie leidde tot een aanzienlijke sterfte op de bedrijven. Naar schatting werden zo'n 1.680.000 leghennen getroffen. Het aanbod van eieren lag daardoor in de eerste 8 maanden van 2019 naar schatting zo'n 7,5% lager dan in dezelfde periode van 2018. De prijzen kende in dezelfde periode een terugloop met 8,8% en zitten op een normaal niveau. Globaal daalde de omzet in de legghennensector met 16% tegenover 2018.

Figuur 5: Evolutie omzet dierlijke sectoren in de Vlaamse landbouw (2014-2019)

Bron: Boerenbond

DIRECTE KOSTEN (INCL. BETAALDE LONEN) STIJGEN MET 2%

Aangekochte veevoeders maken in 2019 47% uit van de totale uitgaven (incl. betaalde lonen) van de Vlaamse land- en tuinbouw. De veevoederprijzen stegen in de eerste 8 maanden van 2019 met 5% tegenover dezelfde periode van 2018. De onzekerheid over de internationale situatie op de graan- en grondstoffenmarkt leidde in het voorjaar van 2019 tot aanzienlijke prijsstijgingen voor veevoedergrondstoffen. Intussen zijn omwille van de gunstige oogstresultaten de prijzen sedert juli '19 teruggelopen.

De aangekochte hoeveelheden (kg) veevoeders daalden in de eerste 8 maanden van 2019 met 3% tegenover dezelfde periode van 2019. Dit komt door een terugloop van de aangekochte hoeveelheden varkensvoeder (goed voor 50% van het aangekochte volume veevoeder) en van de aangekochte hoeveelheden pluimveevoeder (goed voor 20% van het aangekochte volume veevoeder) omwille van sterfte door de laag pathogene vogelgriep.

Zaai- en pootgoed vertegenwoordigen 10% van de totale directe kosten in 2019. Vooral het gestegen areaal aardappelen zorgde voor een toename van de aangekochte hoeveelheden (kg). Tevens was het aangekochte pootgoed ook flink duurder omwille van de lagere beschikbaarheid, die veroorzaakt werd door de droogte in 2018. Globaal stegen de hoeveelheden met 3% en de betaalde prijzen met 5%.

De kost van **aangekochte meststoffen** maakt 3% uit van de totale directe kosten. In 2019 was er een beperkte terugloop van het gebruik van meststoffen. De prijzen stegen gemiddeld met 4,7% tegenover 2018. Door het instellen van Europese antidumpingmaatregelen zijn de prijzen voor ammoniumnitraat toegenomen, maar tegelijk stegen ook de prijzen van de vloeibare stikstof.

De **betaalde lonen** aan de werknemers in de land- en tuinbouw vertegenwoordigen 10% van de directe kosten. Voor 2019 raamt Boerenbond dat de personeelskosten zullen stijgen met 1,8% (geraamde inflatie). Het betreft een raming aangezien de voornaamste tewerkstelling nu plaatsvindt, in het 3de kwartaal van het jaar. De voorbije periode wordt ook vastgesteld dat de schaarste aan arbeidskrachten leidt tot stijgende loonkosten. Deze laatste zit weliswaar niet in de cijfers vervat.

Het gewicht van de betaalde loonkost verschilt weliswaar enorm tussen de deelsectoren. Zo doet vooral de tuinbouw beroep op externe betaalde arbeid waar, in functie van de teelt, de loonkost tot 30% van de totale kosten kan innemen. Betaalde arbeid komt minder voor in de veehouderij. Daar wegen vooral de veevoederkosten door.

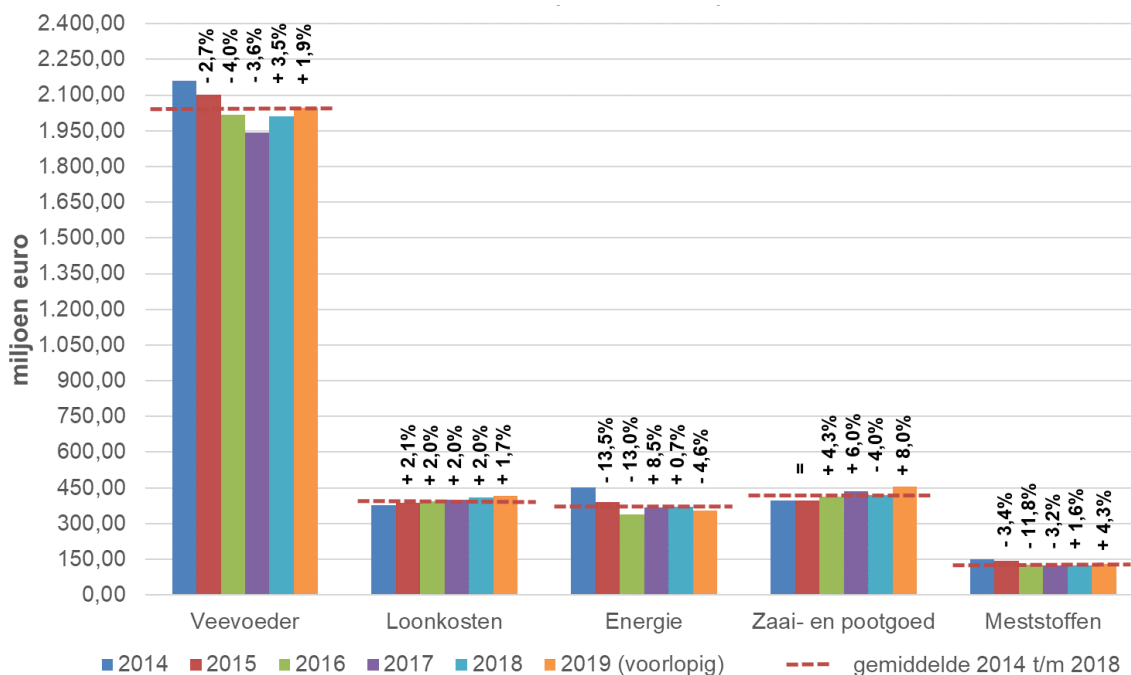
De **energieprijzen**, goed voor 8% van de totale directe kosten, kenden in de eerste 8 maanden van 2019 een stabiel verloop in vergelijking met dezelfde periode van 2018. Er was een beperkte prijsstijging voor diesel, maar een daling van de stookolieprijzen. De elektriciteitsprijzen lieten een beperkte stijging optekenen, terwijl de prijzen van gas licht daalden. Belangrijk daarbij is dat land- en tuinbouwers verder blijven inzetten op eigen (groene) energiewinning via wkk's, zonnepanelen, (pocket)vergisters...

De gebruikte hoeveelheid **gewasbeschermingsmiddelen** steeg in 2019 met 2% ten opzichte van 2018. De ziektedruk lag in 2019 iets hoger dan in het droge jaar 2018. In 2019 stegen de prijzen van gewasbeschermingsmiddelen globaal met 2%. Gewasbeschermingsmiddelen maken 3,5% uit van de totale directe kosten. We stellen vast dat er voortdurend minder gewasbeschermingsmiddelen toegelaten zijn en dat tezelfdertijd de alternatieven aanzienlijk duurder zijn.

In 2019 werden ook opnieuw kosten veroorzaakt omwille van de noodzaak van **beregening** van een aantal gewassen. Gezien de grote individuele bedrijfsverschillen valt het echter vandaag moeilijk te becijferen welke kost de beregening voor de gehele sector voor gevolg had. Bovendien gaat het om investeringen in beregeningsinstallaties, die afgeschreven worden en die bijgevolg behoren tot de vaste kosten op het bedrijf.

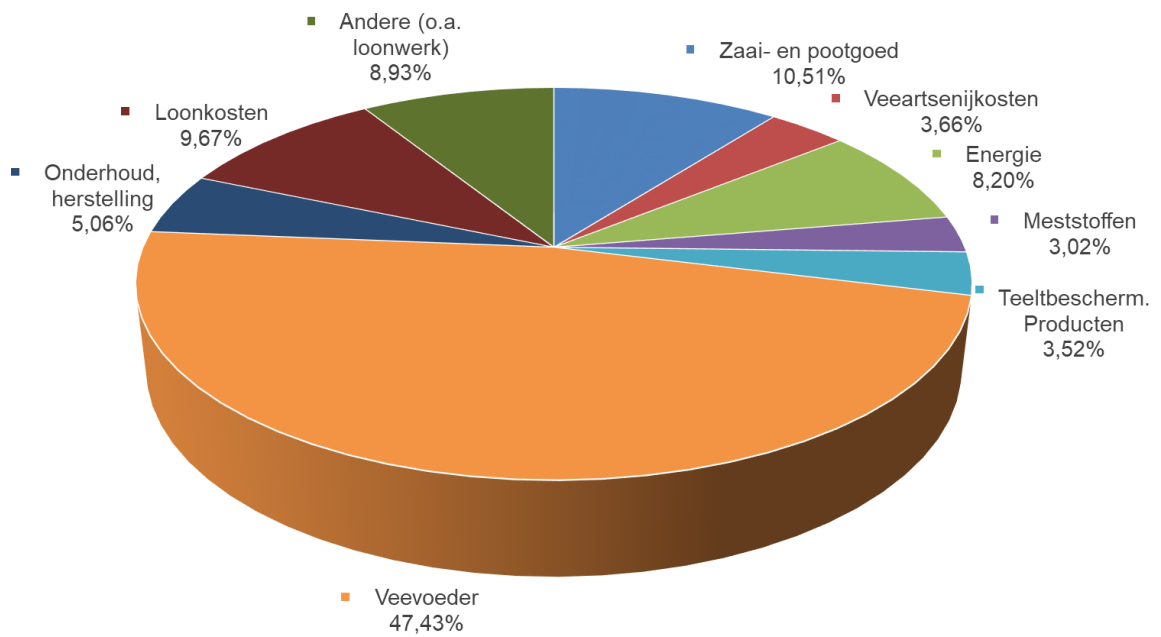
De **totale directe kosten** stijgen in 2019 naar schatting met 2% ten opzichte van 2018.

Figuur 6: Evolutie van de voornaamste directe kosten in de Vlaamse land- en tuinbouw (2014-2019)

Bron: Boerenbond

Figuur 7: Aandeel van de verschillende kosten in de totale directe kosten van de Vlaamse land- en tuinbouw in % (2019, raming)

Bron: Boerenbond

II: RENTABILITEITSBAROMETERS PER SECTOR IN 2019

Sinds 2016 werkt Boerenbond per kwartaal voor verschillende sectoren een rentabiliteitsbarometer uit. Bij deze berekening wordt de impact van de belangrijkste opbrengsten en kosten gesimuleerd in een standaardtype bedrijf. De barometers geven per kwartaal inzicht in de rentabiliteit op dat ogenblik en dit voor de verschillende sectoren. Het helpt onze leden landbouwers om sneller en doordachter hun eigen bedrijfsvoering bij te sturen.

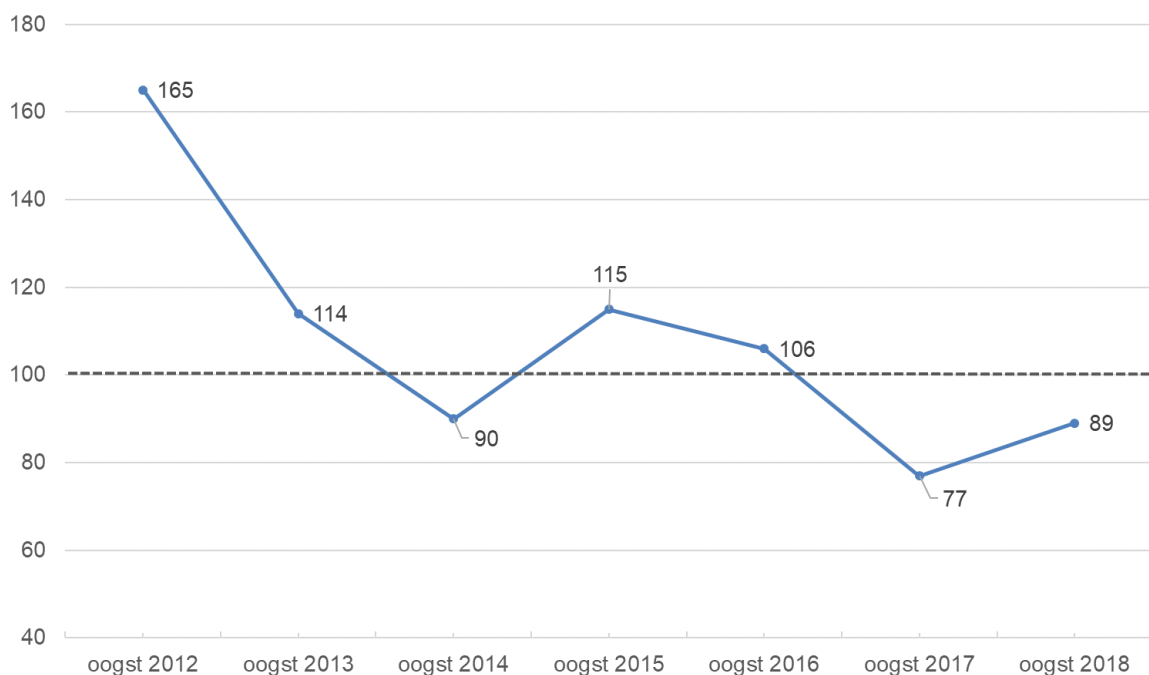
De rendementsbarometers zijn gebaseerd op technische kengetallen uit de bedrijfseconomische boekhoudingen van Boerenbond, aangevuld met actuele verkoopprijzen voor de producten. De cijfers zijn gemiddelden. Voor groenten werden de berekeningen gemaakt op basis van omzetgegevens van het Verbond van de Belgische tuinbouwveilingen (VBT).

Akkerbouwbarometer verbetert licht

Voor de akkerbouwsector wordt uitgegaan van een gemiddeld Vlaams akkerbouwbedrijf waarbij het Vlaams areaal akkerbouwgewassen als basis dient voor de berekening van de index. Het betreft een type bedrijf met aardappelen (70% op contract en 30% vrije aardappelen), suikerbieten, graangewassen en korrelmais. We komen voor de oogst 2018 tot een **saldo index** van slechts **89%** ten aanzien van het 5-jaarlijkse gemiddelde (2014-2018).

De rentabiliteitsbarometer kent grote jaarlijkse schommelingen. Zo scoorde de oogst 2012 duidelijk het best in de analyse (goede aardappelprijzen). De oogst 2017 kreeg af te rekenen met slechte graan- en suikerbietprijzen. De oogst 2018 kende een beperkte stijging van de index ten opzichte van de oogst 2017 door betere graanprijzen in het najaar van 2018 en in de eerste maanden van 2019. Ook de aardappelprijzen op de vrije markt noteerden fors hoger, maar de verkochte hoeveelheden vrije aardappelen bleven beperkt omdat veel telers moesten voldoen aan de aangegane contractuele verplichtingen. Door de droogte van 2018 vielen de opbrengsten namelijk aanzienlijk tegen.

Figuur 8: Rentabiliteitsbarometer voor akkerbouw (oogstjaren) (referentieperiode 2014-2018 = 100)

Bron: Boerenbond

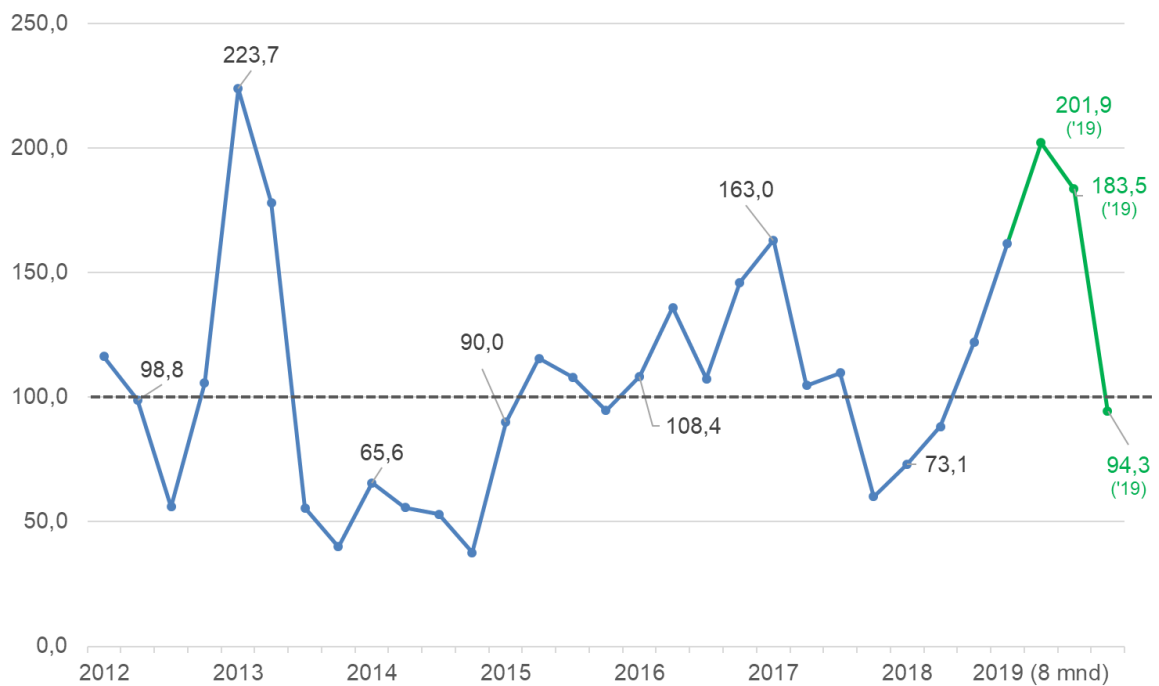
Rentabiliteitsbarometer openlucht groenten (versmarkt) verslechtert door recente prijsdalingen voor prei en bloemkool

Sedert 2018 berekent Boerenbond een rentabiliteitsbarometer voor open lucht groenten die via de veilingen gecommmercialiseerd worden. Deze barometer wordt becijferd voor een korf van producten, met name prei, bloemkool, rode en witte kool, savooikool en courgettes. Er wordt op basis van de veilingaanvoeren en gemiddelde maand- en kwartaalprijsen voor deze groenten een omzet op Vlaams niveau berekend. De directe kosten voor de beschouwde groenten zijn afkomstig van de boerenbond Tiber boekhoudingen.

Omwille van de grote prijsvolatiliteit voor verse groenten, vertoont de rentabiliteitsbarometer grote schommelingen.

De extreme weersomstandigheden in 2016 (overvloedige regenval) leidden tot een bovengemiddelde prijsvorming voor de meeste open lucht groenten. Vanaf midden 2018 steeg de rentabiliteitsbarometer (lagere opbrengsten en betere prijzen door de droogte). De stijging hield aan tot en met het eerste kwartaal van 2019. Vanaf het 2de kwartaal van 2019 stellen we een lichte daling vast. In het 3de kwartaal nam de rentabiliteitsindex van openluchtgroenten een gevoelige duik en komt daardoor op het niveau van het meerjarig gemiddelde. Deze terugloop is een gevolg van recente gevoelige prijsdalingen voor prei en bloemkool en in mindere mate voor andere koolsoorten.

Figuur 9: Rentabiliteitsbarometer voor openluchtgroenten (versmarkt) (referentieperiode 2014-2018 = 100)

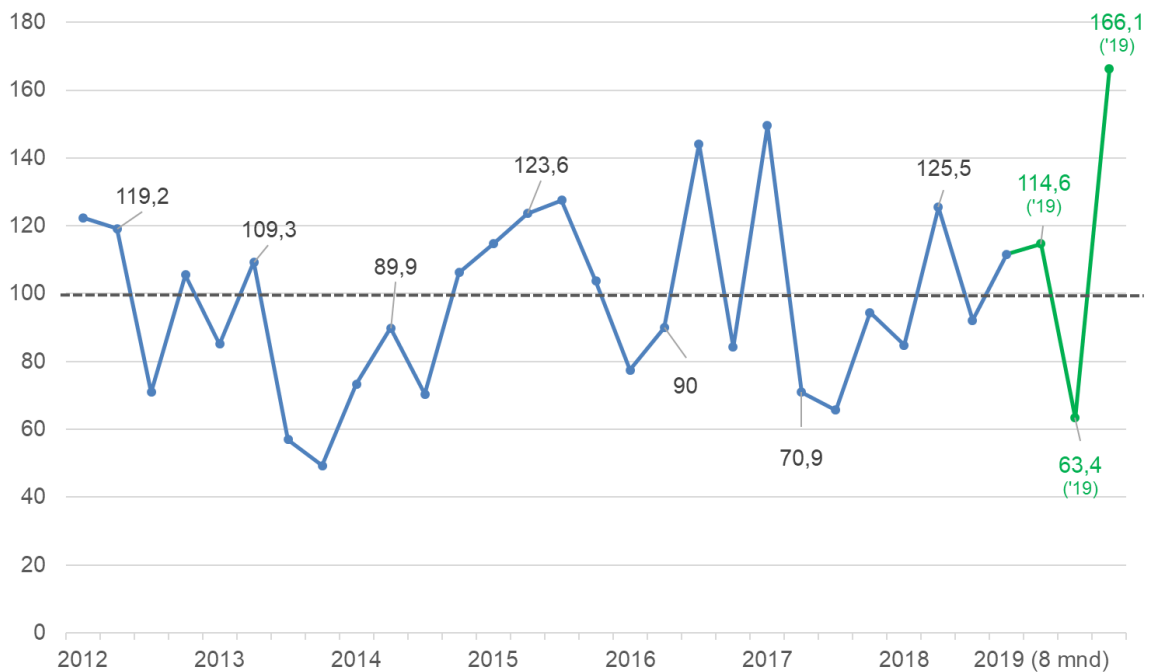
Bron: Boerenbond

Rentabiliteitsbarometer voor glasgroenten verbeterd door gunstige prijzen voor tomaten, paprika en komkommer in de zomerperiode

Deze barometer wordt naar analogie van de rentabiliteitsbarometer voor open lucht groenten becijferd voor een korf van producten, namelijk tomaten, serresla, paprika en komkommer. Er wordt eveneens gewerkt op basis van de veilingaanvoeren en gemiddelde maand- en kwartaalprijzen voor deze groenten. De directe kosten voor deze groenten zijn afkomstig van de Boerenbond Tiber boekhoudingen.

Na een stijging in het voorjaar 2018 daalde de rentabiliteitsindex in de zomermaanden van 2018 tot het gemiddelde van de periode 2014-2018. Verklaring is de hitte van 2018, waardoor voornamelijk het aanbod van tomaten op korte termijn zeer sterk steeg, met prijsdalingen voor gevolg. De voorbije maanden is de rentabiliteitsindex verbeterd. De stijging wordt nagenoeg volledig verklaard door de hogere volumes en goede prijzen van tomaten in de maanden juli en augustus van 2019. Tevens was ook de prijsvorming voor paprika, kropsla en komkommers behoorlijk.

Figuur 10: Rentabiliteitsbarometer voor glasgroenten (referentieperiode 2014-2018 = 100)

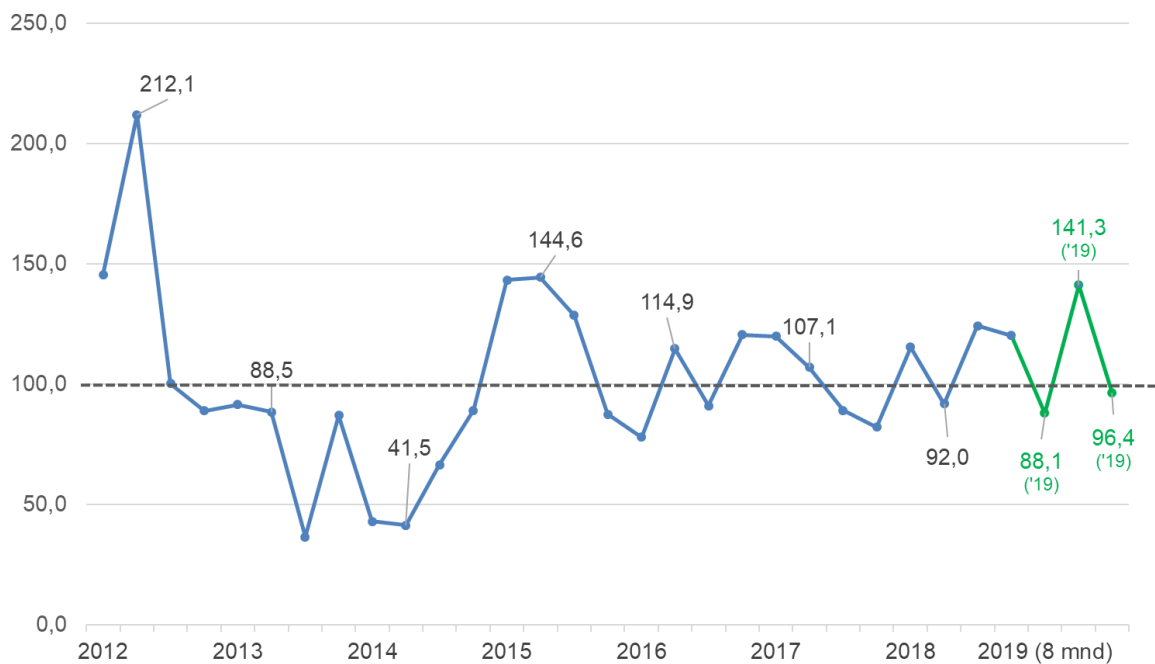

Bron: Boerenbond

Rentabiliteitsbarometer voor witloof daalt tot het gemiddelde

Ook voor witloof berekende Boerenbond een rentabiliteitsbarometer. In tegenstelling tot de periode 2011 tot en met 2014, kent de barometer sedert 2015 een stabiel verloop. In de voorbije jaren 2016, 2017 en in de eerste 8 maanden van 2018 situeerde de rentabiliteit zich op het gemiddelde van de periode 2014 t/m 2018. In het 2de kwartaal van 2019 verbeterde de rentabiliteitsbarometer aanzienlijk, maar vanaf juli 2019 sloeg de situatie om als gevolg van een zwakkere prijsvorming.

Figuur 11: Rentabiliteitsbarometer voor witloof (referentieperiode 2014-2018 = 100)

Bron: Boerenbond

Rentabiliteitsbarometer fruitsector: sterk dalend voor appels en peren door sterke prijsdalingen

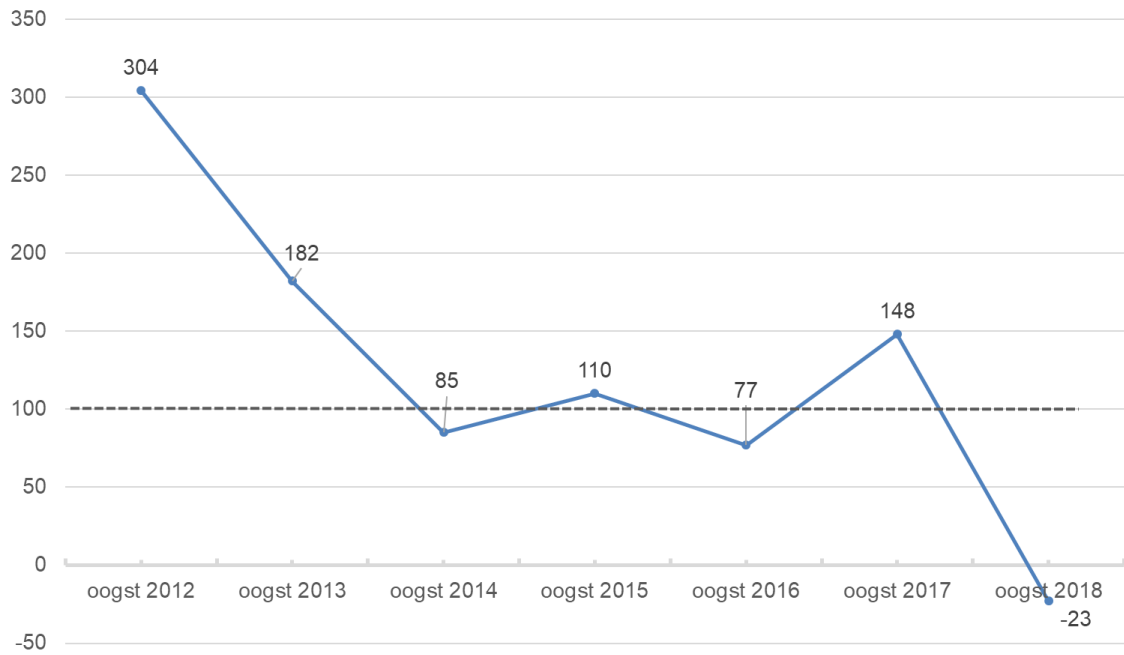
De voorbije jaren ging de fruitsector door een moeilijke periode. De rentabiliteit van de bedrijven stond zwaar onder druk. Voor peren wordt nog altijd de nasleep van de Ruslandboycot gevoeld, terwijl voor appels de toegenomen internationale concurrentie steeds scherper wordt.

Naast de internationale aspecten, wordt de sector de voorbije jaren geconfronteerd met de gevolgen van uitzonderlijke weersomstandigheden. In het voorjaar van 2016 werden meerdere Limburgse fruitgemeenten getroffen door hevige rukwinden waardoor aanzienlijke schade veroorzaakt werd en de opbrengsten op tal van bedrijven bijzonder slecht uitvielen.

Het jaar 2017 werd gekenmerkt door late vorst in het voorjaar, met drastische opbrengstdalingen. Vooral appels werden zwaar getroffen. De prijsvorming van de oogst van het extreem droge en warme jaar 2018 verliep desastreuus, zowel voor appels als voor peren.

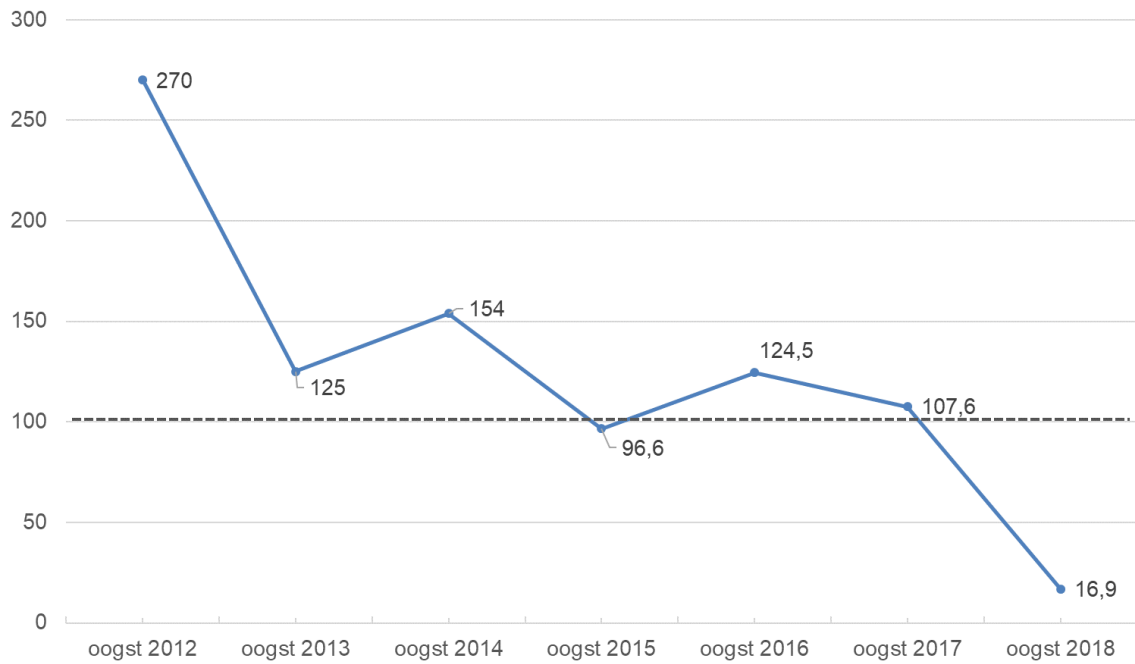
We stellen de voorbije jaren vast dat zich een verschuiving voordoet in het areaal. De oppervlakte appels daalt verder, terwijl een uitbreiding genoteerd werd voor het areaal peren. De verschuiving van het hardfruitareaal van appel naar peer zet zich verder door.

Figuur 12: Rentabiliteitsbarometer voor appels (oogstjaren) (referentieperiode 2014-2018 = 100)

Bron: Boerenbond

Figuur 13: Rentabiliteitsbarometer voor peren (oogstjaren) (referentieperiode 2014-2018 = 100)

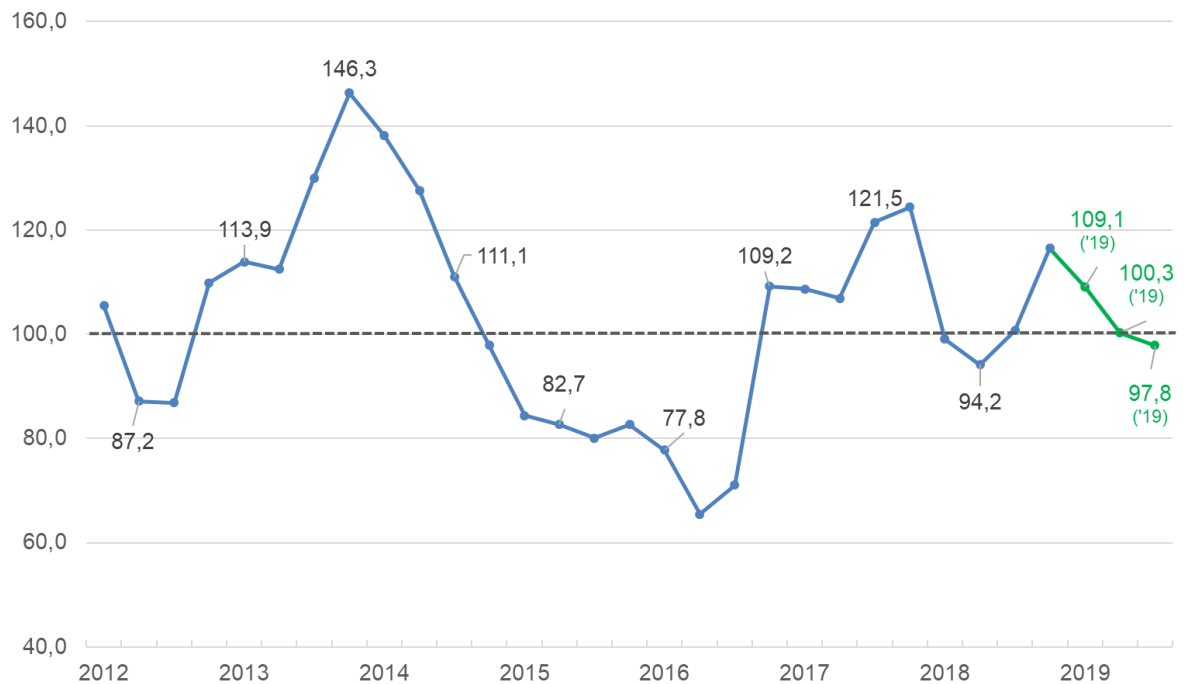

Bron: Boerenbond

Rentabiliteitsbarometer melkvee gedaald door stijgende voederkosten

De melkveebarometer, gebaseerd op de bedrijfseconomische boekhoudingen van Boerenbond, geeft de rentabiliteit op een gemiddeld melkveebedrijf weer. Na een stijging eind 2016 (als gevolg van de stijging van de melkprijs), is de barometer in 2017 verder verbeterd als gevolg van goede melkprijzen. Na de crisisjaren 2015 en 2016 was de stijging van de rentabiliteit van de melkveebedrijven welgekomen en noodzakelijk om de moeilijke financiële situatie in deze periode weg te werken. Begin 2018 daalde de rentabiliteitsindex omwille van verzwakte melkprijzen en oplopende veevoederkosten. Het najaar van 2018 liet een verbetering optekenen, maar vanaf het 1ste kwartaal van 2019 verzwakte de index opnieuw omwille van een daling van de melkprijs ten opzichte van het 4de kwartaal van 2018. Deze daling zet zich door in de loop van 2019 door vooral gedaalde boterprijzen, die druk zetten op de melkprijzen. Daarnaast blijven de krachtvoederkosten in 2019 op een hoog niveau. Heel wat bedrijven hebben in het voorjaar en de zomer van 2019 moeten corrigeren met samengesteld krachtvoer en bijproducten om de slechte kwaliteit en krapte van ruwvoer als gevolg van de droogte 2018 op te vangen.

Figuur 14: Rentabiliteitsbarometer voor melkvee (referentieperiode 2014-2018 = 100)

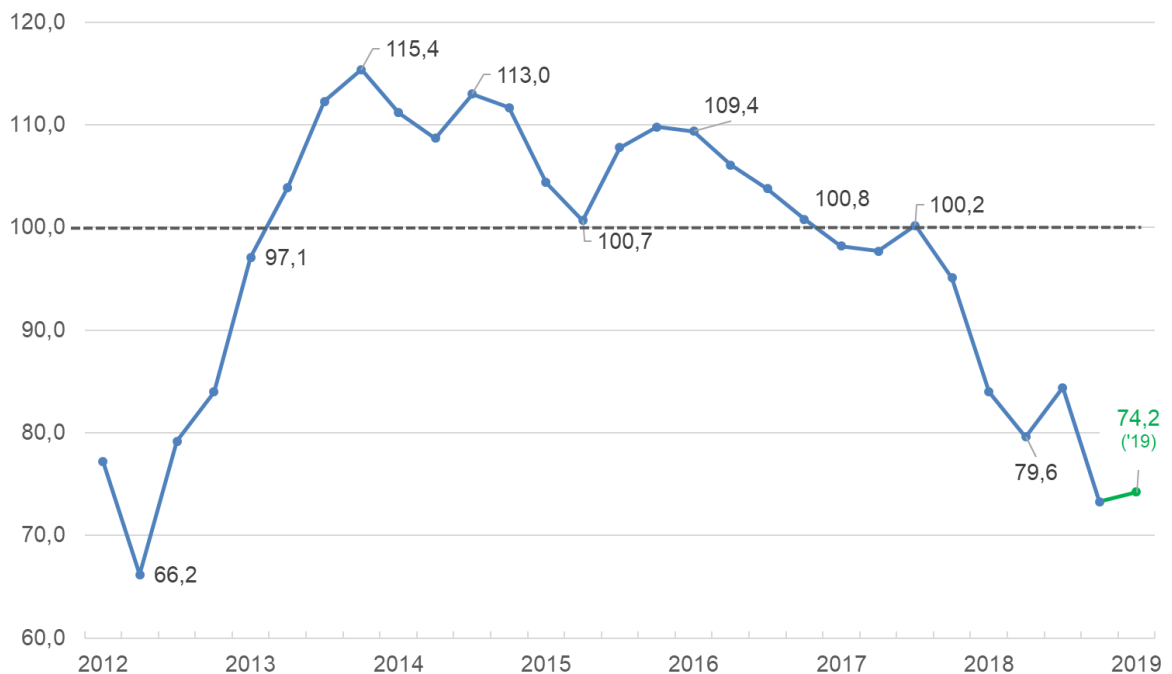

Bron: Boerenbond

Rentabiliteitsbarometer vleesvee blijft in een diep dal door zwakke prijsvorming

De vleesveebarometer geeft de rentabiliteitsituatie weer voor een gemiddeld zoogkoeienbedrijf met afmesten van eigen stieren en koeien. De vleesveebarometer is in 2017 snel verslechterd tegenover 2016. Ook in 2018 en in 2019 is een verdere terugloop op te merken. Globaal daalde de rentabiliteit op de bedrijven in 2018 met meer dan 10% en de laatste 2 jaar met meer dan 25%. Hoe dan ook zit het verdienmodel in de sector slecht. Probleem blijft de valorisatie van vlees van het kwaliteitsrundvlees (Belgisch witblauw ras). Er is een dalende thuisconsumptie van rundvlees en dit in het bijzonder van de betere rundvleesdelen (biefstuk, rosbief) door een verschuivend consumptiepatroon naar meer gehakt, hamburgers en bereide maaltijden. Aan de kostzijde zijn de krachtvoederkosten licht gestegen. De rentabiliteit van de sector blijft zwaar onder druk staan. Dit leidt ertoe dat heel wat vleesveehouders hun rekening maken waardoor het vleesvee op heel wat bedrijven wordt afgebouwd.

Figuur 15: Rentabiliteitsbarometer voor vleesvee (referentieperiode 2014-2018 = 100)

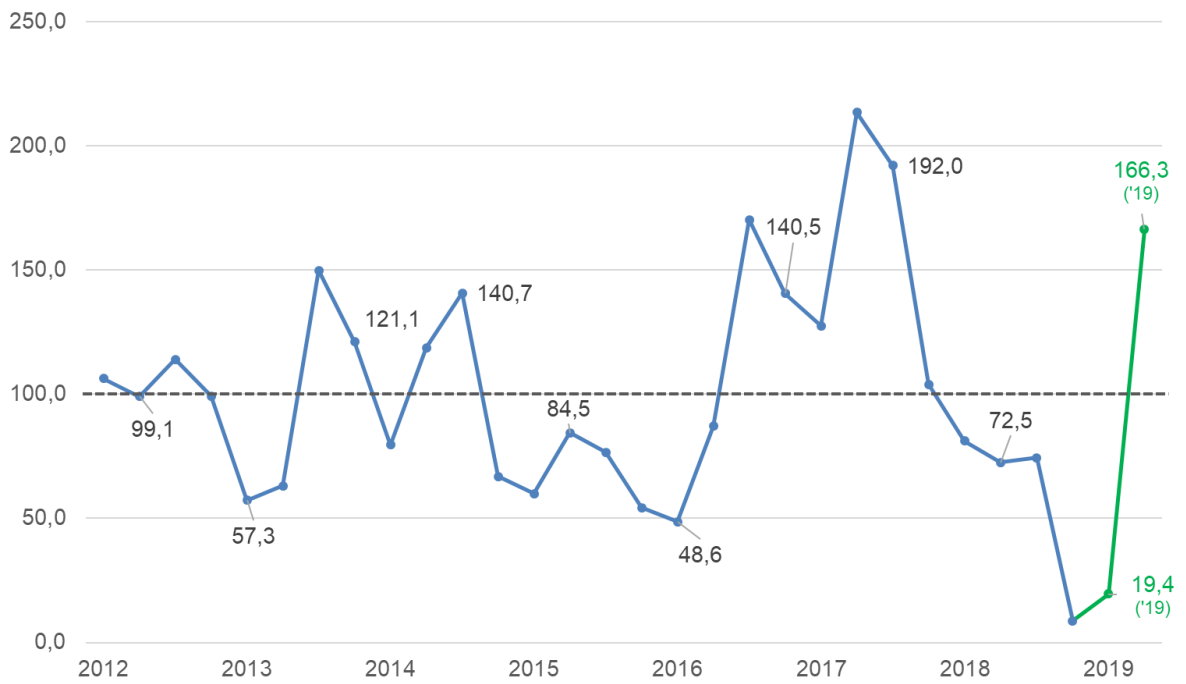
Bron: Boerenbond

Rentabiliteitsbarometer varkenshouderij verbetert aanzienlijk door betere prijzen

Voor de varkenshouderij wordt de rentabiliteitsindex weergegeven voor de **gesloten bedrijven**. De varkenshouder werkt in een zeer volatiele markt. De prijsvorming stond meerdere jaren onder druk en dit is ook duidelijk te merken in de rentabiliteitsbarometer. Na een zeer turbulente periode, kwam de sector vanaf mei 2016 in beter vaarwater terecht. De Europese varkensstapel was door de lang aanslepende crisis gedaald en daardoor was er een tekort aan varkensvlees ontstaan. Het gevolg was dat de varkensprijzen opveerden en deze evolutie zette zich door in 2017. Maar ook de productie van varkensvlees ging in de Europese Unie in stijgende lijn. In 2018 daalden de vleesvarkensprijzen door een toegenomen Europese productie in combinatie met een gestegen concurrentie op de internationale afzetmarkten. Als klap op de vuurpijl werd in het vroege najaar van 2018 Afrikaanse varkenspest ontdekt bij everzwijnen in de provincie Luxemburg waardoor de Belgische varkensprijzen fors daalden.

De rentabiliteitsindex bereikte in het 4de kwartaal van 2018 een absoluut dieptepunt. Vanaf het 2de kwartaal van 2019 stegen de prijzen aanzienlijk, waardoor de rentabiliteitsindex duidelijk boven het gemiddelde van de periode 2014 t/m 2018 uitkomt. De verklaring voor de opleving van de varkensprijzen is voornamelijk toe te schrijven aan de fors toegenomen vraag naar varkensvlees vanuit China, waar de Afrikaanse varkenspest hard heeft toegeslagen en een groot deel van de productie als dusdanig weggevallen is. We moeten ook opmerken dat door de handelsoorlog met de Verenigde Staten, China hoofdzakelijk Europees varkensvlees invoert. Feit is dat de gunstige prijsontwikkeling niet structureel is en de situatie kwetsbaar blijft.

Figuur 16: Rentabiliteitsbarometer voor varkens (referentieperiode 2014-2018 = 100)

Bron: Boerenbond

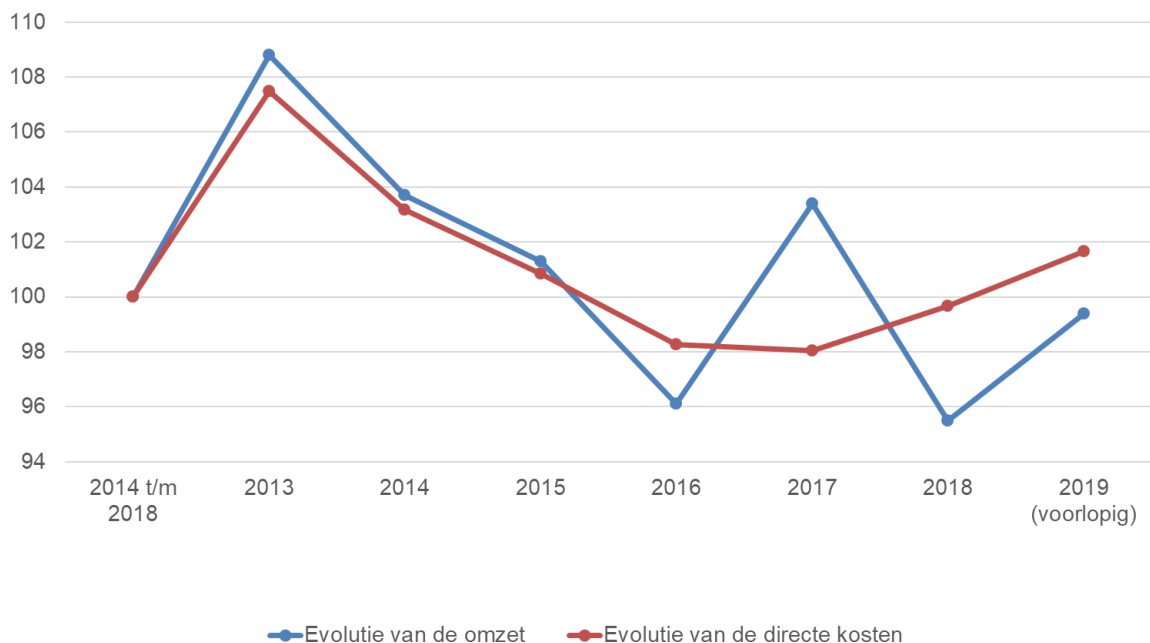
III: PRIJSVOLATILITEIT IN LAND- EN TUINBOUW HOUDT AAN MARGES BLIJVEN ONDER DRUK

In de periode 2009-2019 steeg de omzet van de Vlaamse land- en tuinbouw met 16%, terwijl de directe kosten (dus exclusief eigen arbeid en vaste kosten) toenamen met 19%. Dit betekent dat globaal de marges in de land- en tuinbouwsector onder druk staan. De verhouding bruto-omzet/directe kosten ligt in 2019 op hetzelfde niveau als in 2009. We stellen tegelijk vast dat de marges de voorbije 10 jaar bijzonder volatiel zijn. Het blijft een jammere vaststelling dat de Vlaamse land- en tuinbouwsector er niet in slaagt om de stijgende kosten snel door te rekenen naar de volgende schakels in de keten. Precies daardoor houdt de druk op de marges voortdurend aan.

Tabel 1: Evolutie van de bruto omzet en de directe kosten Vlaamse land- en tuinbouw (bron: Boerenbond)

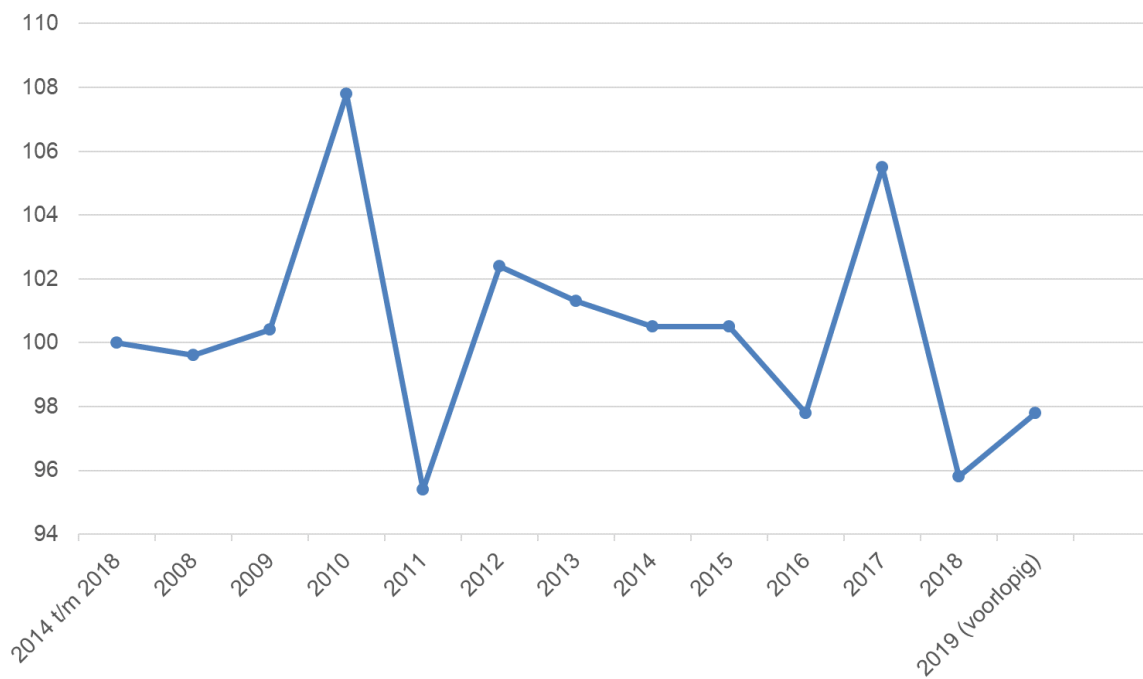
	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019 (voorlopig)	2019 t.o.v. 2009
(In miljoen euro)								
Omzet								
plant	1839	1.959	2.134	2.028	2.032	1.877	1989	+ 8,2%
dier	2720	3.551	3.252	3.080	3.464	3.200	3295	+ 21,1%
Bruto omzet	4559	5.510	5.386	5.109	5.496	5.076	5284	+ 15,9%
Directe kosten	3629	4.382	4.282	4.173	4.162	4.233	4317	+ 18,9%

Figuur 17: Evolutie van de omzet en van de directe kosten (Vlaamse land- en tuinbouw)

Bron: Boerenbond

Figuur 18: Evolutie van de verhouding omzet/directe kosten (Vlaamse land- en tuinbouw)
(2014 t/m 2018 = 100)

Bron: Boerenbond